

DE FLIPPOKONING

John Schoorl

De Flippokoning
en andere journalistieke topverhalen

2017 Prometheus Amsterdam

Voor mijn voor- en achterbank

© 2017 John Schoorl

Omslagontwerp en illustratie Jan van Zomeren

Foto auteur Daniel Rosenthal

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 3361 0

*Leg geen nadruk
Op wat ge graag wilt weten.*

C.B. Vaandrager, 'Beknopte Opsporingsleer'

Inhoud

Een woord vooraf – in de ban van een bloemetjesgordijn
door Michel van Egmond 9

De val van de Flippokoning 13

Heup doet leven 25

De gestolen Beatles-tapes 37

De dichtende loempiaverkoper 50

Het naseizoen van een held 58

Mr. Bluetooth 76

Sigrid Kaags steentje bij een steentje 85

Hey ho! Let's go! 99

Menno Wigman was een wrak 110

In de klaai 117

Een grote blauwe coltrui 126

Wereldberoemd in Dordrecht 137

Doe mennene Mexicano 148

No future! 159

Laat maar wapperen 171

WIEE 183

In dienst van Gerrie 192

Hij was echt wreed 200

Op audiëntie bij de vaginakoning 213

De regel hing in de lucht 229

De Anale Driehoek 235

Dolly de wasmachine 247

Verantwoording en woord van dank 256

Een woord vooraf – in de ban van een bloemetjesgordijn

Door Michel van Egmond

Het was januari 2017. De hele wereld was in de ban van de Amerikaanse verkiezingsuitslag, behalve John Schoorl dan, want die was in de ban van een bloemetjesgordijn.

Zo gaat dat soms. Hij kan op de meest onverwachte momenten worden overvallen door een hevig opblaaierende fascinatie, meestal voor een vergeten wielrenner of een dichtende loempiaverkoper. Maar deze keer was het dus de gedachte aan een bloemetjesgordijn en de bijbehorende carnavalskraker, die als een alarmklok in zijn hoofd was afgegaan.

En zo kon het gebeuren dat in Washington president Trump nog officieel moest worden ingezworen, toen John Schoorl al lang en breed in de binnenstad van Den Bosch aan de stamtafel van 't Pumpke zat, speurend naar de oorspronkelijke bladmuziek met een opwinding alsof het om de Dode Zeerollen ging. Want ook als het een bloemetjesgordijn betrof, diende elke tegel met evenveel journalistieke inzet te worden gelicht.

Een paar weken later, tijdens het carnavalsweekeinde, stond er een flitsende reportage in *Volkskrant Magazine*. Daarin werd, naast het beroemde bloemetjesgordijn, en

passant ook gezocht naar de minstens zo beroemde keukendeur. Van beide ontbrak na zes pagina's nog steeds elk spoor, maar dat maakte niks uit. Het was weer *vintage Schoorl* wat de abonnees in de bus hadden gekregen: een 'carnavalstragedie' compleet met zijsprongetjes naar Marcel Duchamp, André van Duin en Gerrit Achterberg, alsmede een terugkerende Tom Wolf-achtige klankna-bootsing (*Tada tada dzzjinn boem!*), want John Schoorl behoort al jaren tot de meest originele, avontuurlijke en associatieve non-fictieschrijvers van ons land.

'There are no little people in this book,' zegt Joseph Mitchell – de reporter aller reporters – in het voorwoord van zijn eigen verzameld werk tegen zijn lezers, 'they are as big as you are, whoever you are.'

Aan die zinnen moet ik altijd denken wanneer ik de stukken van John Schoorl lees. Hij is bij mijn weten de enige schrijver in Nederland die poëzie ziet in zowel een frauderende bouwondernemer als in een Brabantse snackbarkoning, en die beiden vroeg of laat weet te vangen in een altijd swingende, maar niet te imiteren stijl, eentje waar het schrijfplezier vanaf spat, waarin onbeperkt ruimte is voor experimenten, dialecten, obscure verwijzingen, straattaal, HOOFDLETTERS, onomatopoeën en heel veel songteksten, maar die altijd is geschraagd op mededogen en vooral feiten. Vaak zelfs veel meer feiten dan je tijdens het lezen zou vermoeden.

Wanneer je zijn naam googelt, leer je dat hij ook dichter is en onderzoeksjournalist en muzikschrijver en weet-ik-veel-wat-nog-meer, maar zijn meesterlijke rang-

schikking van de feiten wijst erop dat John Schoorl in het diepst van zijn wezen een reporter is.

Geen verslaggever, nee: een op Amerikaanse leest geschoeide, ietwat romantische maar vooral ambachtelijke reporter. Zo eentje uit een zwart-witfilm, die elk moment met wapperende jaspanden – ‘*Woeshhh!*’ zou hij er nu zelf bijschrijven, of ‘*pfieeeeeuw!*’ of desnoods ‘*zoeefffff!*’ – het redactielokaal uit kan rennen, geestdriftig met zijn pen en notitieblok een wereld vol ongeschreven verhalen tegemoet. Hij gaat net zo enthousiast op zoek naar de toedracht van een tragische vergismoord in de provincie, als naar het geheim en de verschillen achter de Mexicano, de Mini Mexicano, de Mexicano Baguette, de XXL Mexicano en de Mexicano halal.

Een van de bewijzen waaruit blijkt dat Schoorl in essentie een reporter is: hij fungeert als een magneet voor goede verhalen. Lees deze bundel maar. Vaak zoekt hij het één en vindt hij het ander. Een nog groter bewijs is dat zijn vriend en idool Gay Talese – de grootste nog levende reporter ter wereld, in deze bundel prachtig geportretteerd – hem als een geestverwant beschouwt.

Dat laatste moet voor John Schoorl, die een groot talent voor bewonderen bezit, aanvoelen alsof hij bevriend is met Jezus Christus in hoogsteigen persoon, maar vreemd is het eigenlijk niet. Want hoewel zijn stukken in toon, vorm en inhoud vaak vooruitstrevend zijn, is de methode die eraan ten grondslag ligt juist zo klassiek als het maar kan. Schoorl gelooft in iets wat in de tijd van de grote Joseph Mitchell *legwork* werd ge-

noemd, en wat Talese omschrijft als *the fine art of hanging out*.

In de praktijk betekent dit dat de reporter eropuit trekt, dagenlang als het moet, een gewoonte die in het snelle, digitale tijdperk van de huidige journalistiek inmiddels als een grote verzetsdaad mag worden beschouwd. Hij gaat de straat op, desnoods diep de nacht in, om te praten, te kijken, te luisteren, waar te nemen. Hij ontmoet mensen, neemt zijwegen, en laat zich meevoeren door het verhaal dat hij op het spoor is, hij neemt risico's, durft het toeval een kans te geven en hangt net zo lang rond tot hij de essentie van mensen kan vangen in één opmerking of één handeling. Daarna gaat hij achter zijn toetsenbord zitten en begint te schrijven aan een verhaal dat vaak veel rijker blijkt te zijn dan hij zelf ooit had kunnen vermoeden.

Het is een wonderlijk en grillig proces dat wonderlijke en grillige verhalen oplevert. De beste daarvan zijn samengebracht in dit boek. Ze gaan over een vaginakoening, over moord en muziek, over gehaktschijven en kunstheupen en over nog honderdduizend andere grote en kleine zaken, maar in essentie zijn ze allemaal gelijk.

Het zijn stuk voor stuk echte verhalen over echte mensen, geschreven door een geboren reporter.

De val van de Flippokoning

Hans Zandvliet duwt de dikke kluisdeur open, onder zijn voormalige villa op Landgoed Eikenrode. Deze nu verlaten kelder diende ooit als opslagruimte voor een zeldzame schilderijverzameling, maar Zandvliet stortte het vol met flippo's. Hier kon hij zwemmen in de plastic schijfjes – wat hij graag overliet aan zijn kinderen.

Kijk, zegt Zandvliet lacherig, daar ligt nog een roze, verscholen in een kier. Een roze! Het zou zomaar Tweety kunnen zijn – nr. 104, drie punten waard. En nog een! In een hoek van de bedompte kluis weigert een oranje-keurige zich te laten lospeuteren. Het is moeilijk te zien, misschien dat een verzamelaar Chester la Bomba (nr. 136, twee punten) erin herkent.

Hij laat ze daar lekker zitten, hij heeft er nog genoeg op kantoor, opgeborgen in speciale verzamelmappen. Het is mooi als ze daar blijven, als stille getuigen van de opkomst en neergang van de Flippokoning – zoals hij al twintig jaar door het leven gaat.

De kluis werd leeggehaald, nadat zijn villa per executie was geveild, in het najaar van 2014, en daarna had hij geen zes miljoen over van zijn pand maar twee miljoen.

De flippo's werden in een bak gestort en als chemisch afval afgevoerd, zonder dat hij het zag gebeuren. Hoefde ook niet. Wat had-ie dan moeten doen? Zijn flippo's uit-zwaaien?

Weet je trouwens wat hij echt de gekste flippo vond, van die twaalfhonderd verschillende? Die van het CDA, met portretten erop van politici van de Provinciale Staten Flevoland. 'Dat geloof je toch niet? Stonden ze gewoon uit te delen op straat, in verkiezingstijd. Met Tineke Fokkens erop! Nooit van gehoord, maar wel op een flippo. Niet te filmen toch?'

Zandvliet neemt de trap omhoog, naar de monumentale, lege huiskamer, en doet de deur open naar het bordes. Turend over het gazon ziet hij het verkeer door Wasenaar razen. Aan de overkant van de weg woont een andere koning, want daar is landgoed De Horsten waar koning Willem-Alexander en koningin Máxima Villa Eikenhorst betrekken.

Daar heeft hij trouwens wel een leuke *joke* over, over zijn overbuurman, en van leuke jokes houdt Hans, ondanks de misère. Even kort door de bocht: na de flippo's kwamen de knikkers, en toen hij in 2007 een knikkerfabriek in Vietnam uit de grond had getrokken, nam Willem-Alexander de eerste Winner in ontvangst. 'En toen zei ik tegen Willem-Alexander: "De volgende keer vliegen we samen, want ik ben je overbuurman."' En: 'Als je nog meer knikkers nodig hebt, kom ik die de volgende keer wel persoonlijk brengen. Dat scheelt een omweg.'

Zijn schaterlach galmt door het huis. Zijn zoon Nick (29) loopt met hem mee. Die woont nog op het landgoed

en zit als beginnend zakenman in het voormalige kantoor van zijn vader. Hij houdt ook de boel in de gaten, namens de investeerder die het vastgoed heeft overgenomen.

Ergens in 1996 moet Hans Zandvliet zich even een vorst hebben gevoeld, nadat hij dit landgoed had aangeschaft, in de hoogtijdagen van de flippomanie. Om dan op zijn favoriete plek, een prieeltje met uitzicht op een zeshonderd jaar oude beuk, stil te staan bij zijn succes, met een glas in de hand en te genieten van zijn vrouw en vier kinderen. En zo symboliseert het lege huis nu de keerzijde van de door hem ontketende rage, net als zijn geld- en gezondheidsproblemen en zijn gebroken huwelijk.

‘Ik zie het maar als een stapel stenen,’ zegt hij resoluut. ‘Mijn kinderen hebben hier een fantastische jeugd gehad, daar hou ik me aan vast. Ik ben niet emotioneel gebonden aan dit huis. Het ging in die dagen voor de wind: zakelijk, privé, de hele rambam. De accountant zei: “Je moet beleggen in vastgoed, dat geeft zekere waarde en als het een monument is, heeft het nog meer financieel voordeel.” Nou, waarom niet, dacht ik? De moeder van mijn vrouw kon dan het koetshuis kopen en daar gaan wonen en ik had op het terrein mijn kantoor waar ik naartoe kon wandelen. Lekker geregeld toch?’

Als ik nu achterom kijk, had ik dit nooit moeten kopen. Te groot, te bewerkelijk en niet meer van deze tijd. Een villa met overdekt zwembad, een tennisbaan en twee hectare bos eromheen, dat moet je allemaal onderhouden. Wie doet nou zoiets? Ik, zei de gek. En nu trek

ik van logeeradres naar logeeradres en ben ik een starter op de woningmarkt, als 57-jarige, en op zoek naar een andere woning. Zover heb ik het dan toch geschopt.’

Hans Zandvliet zat eind jaren tachtig in een restaurant in de omgeving van Los Angeles, samen met zijn vrouw, en zij hadden daar liever niet gezeten. Zandvliets schoonvader was er betrokken geraakt bij een auto-ongeluk en overleden. Maar daar, in Californië, zag hij voor het eerst kinderen op straat met ronde schijfjes spelen, die ze *pogs* noemden. Het waren bedrukte kartonnen schijfjes die je op een stapeltje legde en dan werd er een *slammer*, een dikkere schijf, op het stapeltje gesmeten. Dege-
ne van wie de meeste plaatjes zichtbaar waren, mocht de poggs hebben van de andere deelnemers.

In het restaurant kwam hij naast een Mexicaan te zitten. Ze raakten in gesprek, je kent dat wel, zegt Hans, met een wijntje en een biertje erbij. De man bleek marketingdirecteur te zijn van PepsiCo in Mexico, en het ging over die poggsrage.

Zelf had Zandvliet een marketingbureau in Amsterdam en richtte zich op de rol van kinderen bij de aanschaf van artikelen. Bedenk iets voor een kind, zoals stickers om te verzamelen of boekjes, en hun ouders worden naar de winkel gedirigeerd.

‘Dus zei ik tegen die Mexicaan: “Waarom stop je die schijfjes niet in jouw chips? Gaan die ouders voor de kids jouw chips kopen, voor die schijfjes. Druk een populair figuurtje erop en klaar.” “Dat kan niet,” zei die Mexicaan, en hij keek me gek aan. “Waarom niet?” zei ik nog. Toen

zei hij: “Chips zijn zout en vet, je kunt geen stukje karton in iets vets leggen, dat ziet er na een tijdje niet meer uit. Trouwens, het mag niet eens, dan krijg je problemen met de overheid, het moet foodproof zijn.”

De mannen zeiden contact te houden en Zandvliet raakte op stoom. Hij ging op zoek naar de achtergronden van de pogs. Hij ontmoette Alan Rypinski, die de schijfjes in Amerika had verspreid, en die vertelde hem hoe Japanse immigranten het als het Menkospel naar Hawaii hadden gebracht. Daar werd het spel voor de Tweede Wereldoorlog gespeeld met melkdoppen, en in de jaren negentig was het door een lerares als educatieve methode opnieuw geïntroduceerd. Het werd pog genoemd, naar een oude fruitdrank uit Hawaii van passievruchten (p), sinaasappel (o van *orange*) en guave (g).

Rypinski had handel gezien in een variatie op een variatie op een variatie en het naar zich toe getrokken door een poppetje erbij te verzinnen en het winnen en verzamelen te benadrukken. Dat was de basis van het succes – en dat was precies wat Zandvliet voor ogen had. Hij was ervan overtuigd dat die schijfjes in zakken chips een knaller zouden zijn, compleet met een spaarsysteem, met poppetjes passend bij de belevingswereld van een kind.

Hij ontdekte dat de rechten op Disney-figuren te duur waren en week uit naar creaties uit tekenfilms van Looney Tunes, zoals Bugs Bunny en Tweety. Leuk, lief en vrolijk en voor ouders buitengewoon acceptabel. Voor het karton bedacht hij een alternatief: kunststof die kan worden bedrukt zonder dat je de afbeelding eraf kan krassen.

Een grafisch bedrijf in Philadelphia, gespecialiseerd in het bedrukken van bankpassen en kofferlabels, printte de illustraties op de schijfjes. Een machine van Mercedes-Benz in Duitsland, die rafelloos stanste, werd overgevoegen. Na twee jaar kreeg hij toestemming van de voedselautoriteit om de schijfjes in een zak chips te doen.

In het kantoor van het landgoed trekt hij uit een lade zijn eerste contract, getekend op 10 november 1994. Een overeenkomst om Sabritas, de zoutjes van PepsiCo, van vierhonderd miljoen Tazo's te voorzien. Tazo's? Een afkorting van Tasmanian Devil, ook een tekenfilmfiguurtje van Looney Tunes. Per schijfje verdiende hij een tiende van een cent.

'Je gelooft het niet, maar het was gelijk: boem. In Mexico gingen die Tazo's als een gek en ik kreeg snel een telefoontje uit Spanje. Die wilden hetzelfde concept, dezelfde Tazo's, nu voor Matutano-chips. Daarna volgden meer Europese landen, zoals Engeland, en daarna... Overal in de wereld doken de chipszakken op, in wel vijftig landen. Alleen in Israël werd het geen succes.'

In Nederland en België gingen ze het anders doen, zo wilde het reclamebureau van Smith's (het huidige Lay's). Echt onderscheidende schijfjes zouden in de Hamka's en Wokkels moeten komen, met een apart design en een andere naam, bedacht door de Amsterdamse merknaamspecialist Globrands: de flippo.

De reactie van Zandwijk destijds, nu twintig jaar geleden: *'Be my guest, lever het artwork maar aan, liefst digitaal, en wij zetten het er met liefde op.'*

Terwijl hij door een flippoverzamelalbum bladert en er